

**VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI**

PHẠM VĂN LỢI

**GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP HỢP ĐỒNG BẢO LÃNH TIỀN VAY
TẠI TỔ CHỨC TÍN DỤNG TỪ THỰC TIỄN XÉT XỬ GIÁM ĐỐC
THẨM, TÁI THẨM CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN TỐI CAO**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI - 2020

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

PHẠM VĂN LỢI

**GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP HỢP ĐỒNG BẢO LÃNH TIỀN
VAY TẠI TỔ CHỨC TÍN DỤNG TỪ THỰC TIỄN XÉT XỬ GIÁM
ĐỐC THẨM, TÁI THẨM CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN TỐI CAO**

Ngành: Luật Kinh tế

Mã số: 9.38.01.07

LUẬN ÁN TIỀN SĨ LUẬT HỌC

Người hướng dẫn khoa học: PGS. TS. Đinh Văn Thanh

HÀ NỘI - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các số liệu nêu trong luận án là trung thực. Những kết luận khoa học của luận án chưa từng được công bố trong bất kì công trình nào khác.

TÁC GIẢ LUẬN ÁN

Phạm Văn Lợi

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU	1
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VÀ CÁC VẤN ĐỀ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN	8
1. Tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài	8
1.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu hợp đồng bảo lãnh bảo đảm tiền vay tại tổ chức tín dụng	8
1.2. Tình hình nghiên cứu về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh bảo đảm tiền vay tại tổ chức tín dụng	16
1.3. Tình hình nghiên cứu về thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm trong tố tụng dân sự ..	19
2. Đánh giá tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài của luận án	25
3. Những kết quả của các công trình nghiên cứu mà tác giả sẽ kế thừa	26
4. Những vấn đề mà luận án tiếp tục nghiên cứu	27
5. Cơ sở lý thuyết nghiên cứu	28
5.1. Lý thuyết nghiên cứu của đề tài.....	28
5.2. Câu hỏi nghiên cứu, giả thuyết nghiên cứu của đề tài.....	30
5.3. Hướng tiếp cận nghiên cứu:	30
Chương 2: NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP HỢP ĐỒNG BẢO LÃNH TIỀN VAY TẠI TỔ CHỨC TÍN DỤNG THEO THỦ TỤC GIÁM ĐỐC THẨM, TÁI THẨM	34
2.1. Khái niệm, đặc điểm của tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại tổ chức tín dụng	34
2.2. Những vấn đề lý luận về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại tổ chức tín dụng theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm.....	44
Chương 3: THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT VỀ XÉT XỬ GIÁM ĐỐC THẨM, TÁI THẨM ĐỐI VỚI TRANH CHẤP HỢP ĐỒNG BẢO LÃNH TIỀN VAY TẠI TỔ CHỨC TÍN DỤNG TỪ THỰC TIỄN CỦA TÒA ÁN NHÂN DÂN TỐI CAO	64
3.1. Thực trạng pháp luật và thực tiễn giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh bảo đảm tiền vay tại tổ chức tín dụng ở Việt Nam.....	64

3.2. Thực trạng pháp luật về xét xử giám đốc thẩm, tái thẩm tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại tổ chức tín dụng.....	81
3.3. Thực tiễn xét xử giám đốc thẩm, tái thẩm đối với tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại tổ chức tín dụng tại Tòa án nhân dân tối cao	90
Chương 4: PHƯƠNG HƯỚNG, GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT, NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP ĐỐI VỚI HỢP ĐỒNG BẢO LÃNH TIỀN VAY TẠI TỔ CHỨC TÍN DỤNG THEO THỦ TỤC GIÁM ĐỐC THẨM, TÁI THẨM TẠI TÒA ÁN NHÂN DÂN TỐI CAO..	110
4.1. Phương hướng hoàn thiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại tổ chức tín dụng theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm...	110
4.2. Giải pháp hoàn thiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại tổ chức tín dụng theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm.....	113
4.3. Giải pháp nâng cao hiệu quả giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh bảo đảm tiền vay tại tổ chức tín dụng theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm tại Tòa án nhân dân tối cao.....	142
KẾT LUẬN	150
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ	151
TÀI LIỆU THAM KHẢO	152
DANH SÁCH CÁC CHUYÊN GIA ĐƯỢC HỎI, PHÒNG VẤN	178
PHỤC VỤ LUẬN ÁN	178

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

BLDS	Bộ luật Dân sự
BLHS	Bộ luật Hình sự
BLTTDS	Bộ luật Tố tụng Dân sự
ĐHQGHN	Đại học Quốc gia Hà Nội
HVKHXH	Học viện Khoa học Xã hội
TAND	Tòa án nhân dân
TANDCC	Tòa án nhân dân cấp cao
TANDTC	Tòa án nhân dân tối cao
TCTD	Tổ chức tín dụng
TTV	Thẩm tra viên
UBTVQH	Ủy ban thường vụ Quốc hội
VKSND	Viện kiểm sát nhân dân
VKSNDTC	Viện kiểm sát nhân dân tối cao

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của việc nghiên cứu đề tài:

Nghị quyết 49-NQ/TW ngày 02/6/2005 của Bộ Chính trị về “*Chiến lược cải cách Tư pháp đến năm 2020*”; Kết luận số 79-KL/TW ngày 28/7/2010 và Kết luận số 92-KL/TW ngày 12/3/2014 của Bộ Chính trị về việc tiếp tục thực hiện Nghị quyết 49-NQ/TW xác định rõ chức năng, nhiệm vụ, thẩm quyền và hoàn thiện tổ chức bộ máy các cơ quan Tư pháp, với trọng tâm là xây dựng, hoàn thiện tổ chức và hoạt động của Tòa án nhân dân, với mục tiêu hoạt động xét xử được tiến hành có hiệu lực, hiệu quả cao. Đối với công tác giám đốc thẩm, tái thẩm, Nghị quyết 49-NQ/TW cũng nêu rõ, “*Từng bước hoàn thiện thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm theo hướng quy định chặt chẽ những căn cứ kháng nghị và quy định rõ trách nhiệm của người ra kháng nghị đối với bản án hoặc quyết định của Tòa án đã có hiệu lực pháp luật; khắc phục tình trạng kháng nghị tràn lan, thiếu căn cứ*” [4].

Thế chế hóa những chủ trương, chính sách của Đảng, Hiến pháp năm 2013 quy định, “*Tòa án nhân dân là cơ quan xét xử của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, thực hiện quyền tư pháp*” [Điều 102]; Luật Tổ chức TAND năm 2014 quy định TAND được tổ chức theo mô hình 04 cấp: Tòa án nhân dân tối cao, Tòa án nhân dân cấp cao, Tòa án nhân dân cấp tỉnh và Tòa án nhân dân cấp huyện. Từ thay đổi về cơ cấu tổ chức của hệ thống Tòa án, dẫn đến thẩm quyền thụ lý, giải quyết đơn đề nghị theo trình tự giám đốc thẩm, tái thẩm đối với các vụ án nói chung và các vụ án tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD nói riêng có nhiều thay đổi. Điều 18 BLTTDS năm 2015 quy định, *Tòa án nhân dân tối cao giám đốc việc xét xử của các Tòa án; Tòa án nhân dân cấp cao giám đốc việc xét xử của Tòa án nhân dân cấp tỉnh, cấp huyện trong phạm vi thẩm quyền theo lãnh thổ*. Những thay đổi của chế định giám đốc thẩm, tái thẩm trong tố tụng dân sự đã khắc phục được nhiều điểm hạn chế của BLTTDS trước đây. Tuy nhiên, bên cạnh những điểm tích cực, vẫn tồn tại nhiều điểm chồng chéo, mâu thuẫn, bất hợp lý dẫn đến tình trạng tồn đọng đơn đề nghị giám đốc thẩm, tái thẩm; chất lượng giải quyết các vụ

án kinh doanh, thương mại theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm chưa cao. Do vậy, việc tiếp tục phải nghiên cứu, kiến nghị hoàn thiện là việc làm cần thiết.

Từ khi BLTTDS 2015 có hiệu lực thi hành, mặc dù số lượng đơn đề nghị giải quyết theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm tại TANDTC có giảm về số lượng (do thay đổi thẩm quyền), nhưng tính tổng cộng số lượng đơn đề nghị giám đốc thẩm, tái thẩm mà Tòa án các cấp (TANDTC và ba TANDCC) thụ lý hàng năm tăng trung bình gần 1100 vụ/năm. Riêng năm 2019 tổng số thụ lý là 69.141 vụ/năm, với tính chất ngày càng phức tạp, nhất là trong lĩnh vực kinh doanh, thương mại [140, tr.5].

Thực trạng hoạt động của các TCTD trong thời gian qua cho thấy, nợ xấu của các TCTD được gọi bằng những cái tên như “khối u” của nền kinh tế, “tảng băng”, “cục máu đông” làm ách tắc dòng vốn tín dụng cung cấp ra nền kinh tế. Sau khi Công ty Quản lý tài sản của các TCTD Việt Nam (VAMC) ra đời (năm 2013), việc xử lý nợ xấu có được cải thiện, nhưng vẫn còn rất nhiều “nút thắt” cần tháo gỡ, nhất là vấn đề pháp lý trong quá trình xử lý tài sản bảo đảm. Năm 2017 Quốc hội ban hành Nghị quyết số 42/2017/QH14 về thí điểm xử lý nợ xấu của các TCTD. Nghị quyết này thể hiện tinh thần, nợ xấu không chỉ của hệ thống tín dụng mà là của nền kinh tế. Do vậy, Quốc hội, Chính phủ, các Bộ, Ngành, địa phương phải chung tay hỗ trợ ngành Ngân hàng xử lý nợ xấu. Đối với hệ thống Tòa án, Nghị quyết 42/2017/QH14 đã nêu rõ, Tòa án áp dụng thủ tục rút gọn để giải quyết tranh chấp về nghĩa vụ giao tài sản bảo đảm hoặc tranh chấp về quyền xử lý tài sản bảo đảm của khoản nợ xấu của TCTD. Cụ thể hóa quy định nêu trên, Hội đồng Thẩm phán TANDTC đã ban hành Nghị quyết 03/2018/NQ-HĐTP ngày 15/5/2018. Tuy nhiên, cho đến nay (tháng 8 năm 2020), vấn đề giải quyết vụ án tranh chấp tài sản bảo đảm đối với khoản tiền vay tại TCTD theo thủ tục rút gọn vẫn còn nhiều vướng mắc và thực tế chưa có vụ án nào được giải quyết theo thủ tục rút gọn. Do vậy, việc nghiên cứu đề tài giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm nhằm mục đích chỉ ra những vướng mắc trong thủ tục giải quyết loại tranh chấp này tại Tòa

án, từ đó kiến nghị các giải pháp để nâng cao hiệu quả giải quyết tranh chấp là cần thiết trong giai đoạn hiện nay.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu:

2.1. Mục đích nghiên cứu:

Việc nghiên cứu đề tài này nhằm làm sáng tỏ cơ sở lý luận, thực trạng pháp luật và thực tiễn giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm tại Tòa án nhân dân tối cao, qua đó đề xuất các giải pháp hoàn thiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm tại Tòa án nhân dân tối cao, đáp ứng yêu cầu cải cách Tư pháp trong giai đoạn hiện nay.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu:

Để đạt được những mục đích đặt ra nêu trên, luận án tập trung giải quyết các nhiệm vụ chính sau đây:

(1) Làm sáng tỏ những vấn đề lý luận chung về tranh chấp hợp đồng bảo lãnh bảo đảm tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm.

(2) Nghiên cứu thực trạng pháp luật và thực tiễn áp dụng pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm tại Tòa án nhân dân tối cao.

(3) Tìm ra các giải pháp phù hợp nhằm xây dựng và hoàn thiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh bảo đảm tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm tại TANDTC, với mong muốn biện pháp bảo lãnh bảo đảm tiền vay tại TCTD trở nên phổ biến; việc giải quyết tranh chấp (nếu có) sẽ nhanh chóng, hiệu quả.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu:

3.1. Đối tượng nghiên cứu:

(i) Các quan điểm, công trình nghiên cứu, học thuyết pháp lý liên quan đến giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm.

(ii) Hệ thống các văn bản quy phạm pháp luật của Việt Nam; một số quy định của các nước như: Liên bang Nga, Cộng hòa Pháp, Cộng hòa nhân dân Trung Hoa, Hoa Kỳ, Nhật Bản... liên quan đến giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm.

(iii) Thực tiễn áp dụng pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm tại TANDTC.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

Luận án tập trung nghiên cứu một cách có hệ thống, sâu sắc những khía cạnh pháp lý của quan hệ bảo lãnh tiền vay tại TCTD như các chủ thể tham gia quan hệ bảo lãnh, đối tượng của bảo lãnh, nội dung, bản chất của bảo lãnh, phạm vi nghĩa vụ bảo lãnh, thời điểm phát sinh nghĩa vụ bảo lãnh, bảo đảm nghĩa vụ bảo lãnh, xử lý tài sản bảo đảm nghĩa vụ bảo lãnh. Luận án chỉ tập trung nghiên cứu các hợp đồng bảo lãnh giữa TCTD (không bao gồm các TCTD nước ngoài) với tổ chức, cá nhân (không bao gồm bảo lãnh ngân hàng và bảo lãnh đối với các hợp đồng dân sự giữa các cá nhân với nhau, hoặc giữa cá nhân với pháp nhân không nhằm mục đích sinh lời) đối với khoản vay phát sinh từ hợp đồng tín dụng (bên cho vay là TCTD, bên vay là pháp nhân, cá nhân); và việc giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm tại TANDTC.

Luận án sử dụng các quy định của pháp luật dân sự và tố tụng dân sự năm 2015, Luật TCTD (có tham khảo các quy định trước đó); cơ chế giải quyết tranh chấp tại Tòa án của Việt Nam hiện hành và kinh nghiệm một số quốc gia trên thế giới nhằm đảm bảo quyền, lợi ích hợp pháp của các bên tham gia quan hệ bảo lãnh. Nghiên cứu sử dụng nhiều tư liệu (Quyết định kháng nghị, quyết định giám đốc thẩm, tái thẩm) về thực tiễn giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD tại TANDTC từ năm 2013 trở lại, từ đó đánh giá về quy định của pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD của Việt Nam và đưa ra những kiến nghị nhằm hoàn thiện pháp luật và cơ chế giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo lãnh tiền vay tại TCTD theo thủ tục giám đốc thẩm, tái thẩm của Việt Nam hiện nay.